

बीए प्रथम वर्ष
विषय राज्यशास्त्र
प्राध्यापक पवार बी टी
कालिका देवी कला वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय
शिरूर कासार जिल्हा बीड

- राज्य हे अधिकाराचे उगम स्थान आहे राज्यात यापूर्वी व्यक्तीला अधिकार प्राप्त झाले नव्हते राज्याच्या अस्तित्त्व बरोबरच व्यक्तीच्या अधिकाराची निर्मिती झाली राज्याच्या कायद्यानेच तिचे अधिकार सुरक्षित राहू शकतात व अधिकार उपभोग योग्य परिस्थिती निर्माण होऊ शकते राज्याकडे अधिकारांची अंमलबजावणी करण्यासाठी यंत्रणा असते ती इतर कोणत्याही संस्थेकडे नसते
- अधिकाराची निर्मिती राज यांनी केली असे या पुरस्कर्ते चे मत चुकीचे असेल तरीपण राज्याचे कायदे व्यक्तीच्या अधिकारासाठी आवश्यक असतात म्हणून व्यक्तीच्या अधिकार्यांना राज्याचे वैधानिक मान्यता आवश्यकता आहे

• ३) ऐतिहासिक अधिकाराचा सिद्धांत

- या सिद्धांताचे पुरस्कर्ते अधिकाराची निर्मिती ऐतिहासिक उत्क्रांतीतून झाली असल्याचे मानण्यात प्राचीन काळापासून चालत आलेल्या रूढी परंपरा प्रथा आणि संकेत यातून अधिकाराची निर्मिती होते
- प्रत्येक रूढीला अधिकाराची स्थान मिळालेच नाही प्रोफेसर रियी यांच्या मते अधिकार हवेसे वाटतात ते पूर्वापार चालत आलेले असतात किंवा त्यांना खरे मान्यता आणि आलेल्या परंपरेचा आधार असतो

- रूढी हाच प्रगत समाजाचा विधी नियम असतो अठराव्या शतकातील फ्रान्समधील एतिहासिक परिस्थिती यात परिणामातून फ्रेंच राज्यक्रांती झाली तिची पोषण स्वातंत्र्य समानता बंधुता या त्रिसूत्री ने झाली उलटपक्षी इंग्लंडची राज्यक्रांती मॅगो काटा व पिटीशन ऑफ राइट्स बिल आप राइट्स यांच्या माध्यमातून व्यक्त झालेल्या अधिकारातून झाली
- व्यक्तीला लाभलेल्या प्रत्येक अधिकार्याला येतीहासिक वर्ष भूमी असते अधिकारांचा संमत गतिमान जीवनाशी असल्याने केवळ इतिहासाला अधिकाराचा एकमेव निर्माता असे म्हणता येणार नाही

• ४) अधिकाराचा समाज कल्याण सिद्धांत

- या सिद्धांतानुसार अधिकार मंदिर समाजहितासाठी आवश्यक असणारी परिस्थिती अधिकार हे समाज निर्मिती आहेत हे त्याखाली मुख्य गृहीत तत्त्व अधिकार योग्य की अयोग्य हे त्यांच्या सामाजिक यावरून ठरवावे
- उपयुक्तता व सामाजिक हित हे हक्काचे उगमस्थान आहे जास्तीत जास्त लोकांची जास्तीत जास्त आहेत ज्यामुळे साहाय्य होईल असे अधिकार लोकांना मिळाले पाहिजे

- सामाजिक कल्याणी अधिकाराची कसोटी आहे ज्या अधिकारांना समाज कल्याण अधिकारी जास्तीत जास्त लोकांना राज्यांनी बाल करावेत या आमच्या उपयोगिता वादाच्या तत्त्वावर आधारित हा सिद्धांत आहे लोककल्याणकारी राज्यावर या सिद्धांताचा फार मोठा प्रभाव पडलेला आहे

• ५) अधिकाराचा आदर्शवादी सिद्धांत

- या सिद्धांतानुसार अधिकार म्हणजे व्यक्तीच्या आंतरिक विकासासाठी आवश्यक बाह्य परिस्थिती

- या सिद्धांताचा पुरस्कार त्याचा दृष्टीकोन पूर्णपणे माहिती काही प्रत्येक व्यक्ती स्वतंत्रपणे ती जीवन जगत असते जीवन जगत असताना समाजातील इतर व्यक्तीच्या कल्याणाच्या विविध नियमापेक्षा नितीन नियमांवर आधारलेले असतात त्यामुळे नैवेद्य अधिकार्यापेक्षा आदर्श अधिकारांचा सिद्धांत विचार करण्यात आलेला आहे

धन्यवाद